

Poetiikkakonferenssi

”Runo on ilman muuta esteettinen ilmiö. Jos etiikka viittaa valintoihin ihmisen toiminnassa, niin silloin sekin liittyy runoon.” Turkulaiselta runoilijalta ja tutkijalta Pauliina Haasjoelta voi kysyä suorasanaisia. Vanhalla ylioppilastalolla ruoditaan kolmenkymmenen runoilijan ja kirjallisuudentyöstävän kesken runouden vastuuta ja vastuuttomuutta. Kolmatta kertaa

järjestettävä Poetiikkakonferenssi on osa Helsingin juhlatiikkoja ja Runokuuta. Sen pystyttivät Leevi Lehdon johdolla Runoyhdistys Nihil Interit, *Tuli & Savu*, *Nuori Voima*, Helsingin yliopiston kotimaisen ja yleisen kirjallisuuden oppiaineet, Kirjallisuudentutkijain Seura, Tutkijaliitto, Electronic Poetry Centerin (EPC) Skandinavian portaali sekä *niin & näin*.

Painajaisia vai bonuksia

Tanskalainen runoilija Martin Glaz Serup ehdottaa aluksi, että Pentti Saarikosken runoissa nähtäisiin tiettyä protoblogiutta. Kun tulee Haasjoen vuoro, alustusta dramatisoi loppukesän rankin ukkosmyrsky. Haasjoen mukaan tilanne, jossa runoilija joutuu vastuuseen kirjoituksistaan edellyttää yhteisöä,

jossa asioista ollaan samanmielisiä. Hän vastaa yleisökysymykseen:

”Runo voi raikata lukijansa vain, jos totalitaarinen järjestelmä tekee väkivallalle tietä.” Kirjailijan aikeitten ja lukijan välillä on suhde, vaikka sitä ei voikaan jäljittää synä ja seurauksina. ”Omassa moniarvoisessa ja melko vapaassa kulttuurissani kirjailija ei kovinkaan helposti joudu selittelemään teoksiaan.” Haasjoen sanoin runous edellyttää vastuuta oman itsensä edessä. On kirjoitettava oman estetiikkansa, eetti-

tila, jossa vapaus kääntyy vastakohdakseen. Sama on runoudessa. Sannottava leviää käsiin ilman muotoa.” Vapauden käsittäminen edellyttää rajojen ymmärtämistä.

Luontorunoja tutkivan Karoliina Lummaan mukaan vastuullinen luontoruno tuo luonnon meille jaettavaksi merkityksellisenä. ”Jos runous on vastuussa jostakin, se on vastuussa luonnosta.” Keskustelua herättää ongelmallinen luonto-käsite. ”Kun puhutaan luontorunosta, herää helposti

runo on kirjoitettu juuri näin, miksi maailma on tällainen kuin tässä kuvataan? Tämän ei tarvitse tarkoittaa runoilijan vaikutinten selvittämistä, mutta se auttaa näkemään runon ja sen tulkinnan tilanteena, jossa jokaisella on osansa.

Haasjoen mukaan runoilijan luomien maailmankuvien ei tarvitse olla sopusointuisia. Runo on mahdollista kirjoittaa myös sellaisen hahmon muodossa, jonka maailmankuvaa pitää epäilyttävänä tai epäinhimillisenä. Tällöin runon eettisyys on kuitenkin toisenlaista. Se kutsuu epäilemään. ”Toivotavasti joka tapauksessa jokainen lukija lukee epäilevästi ja kysyvästi, millaista maailmankuvaa tämä runo esittää.” Miten se suhtautuu esittämäänsä maailmankuvaan? Haasjoen sanoin suhde ei ole välttämättä ”tarjoileva – että tässäpä edullinen, eettinen maailmankuva.”



Erikoisuus: mikätahansisuus

Tulkintaansa ei huhua vain yksittäiset runot vaan itse runous. Mikä tekee runosta runon? Onko runo kommunikointia ollenkaan? Haasjoki kuvaa runon kieltä erikoistuneeksi. Spesiaalius ei kuitenkaan määräydy aihepiiriin tai kohteena olevan asian mukaan, vaan se on rajautumattomasti kohdistunutta. Runon kieli on erikoistunut kuvaamaan mitä tahansa. Anna Mari Räsänen-Rogers tuumaa, että runo on ääneen hengittelyä. ”Sen ainoa välttämättömyys ja velvollisuus on se, että sillä on alku ja loppu, vaikka se ei itsessään ole alku ja loppu.”

Lummaan mukaan runon kieli on kielenkäytön muoto, joka suhtautuu kieleen kaikista kriittisimmin ja samalla optimistisimmin. Myös Haasjoki allekirjoittaa ajatuksen. Runon rajat löytyvät kielenkäytöstä. Haasjoki on huomioinut, että runouden puitteissa ihmiset ovat valmiita hyväksymään hyvin merkillistäkin kielenkäyttöä. ”Runo siedättää ihmisiä hyvin kummalliselle kielenkäytölle.” Räsänen-Rogers tihentää: ”Jokainen sana on mestariteos.”

syytensä ja maailmankuvansa suhteen totuudellista ja hyvää runoutta. ”Minun on absurdia miettiä, tekevätkö runoni pahaa. Sen sijaan toivon, että runoni toisivat lukijoiden elämään jotain odotamatonta myönteistä”.

Yleisön joukossa istuva lastenkirjailija tuntee toisin. Hän on saanut palautetta, jonka mukaan lapset ovat menettäneet yöunensa luettuun hänen kirjojaan. ”Koen olevani vastuussa lasten reaktioista.”

Kaoottinen korpikuusi

Tamperelainen runoilija Panu Tuomi muistuttaa vastavuoroisuudesta. Runouden vapauteen kuuluu aina vastuuta, vastuuseen vapautta. Tuomi kokeilee runoutta vapauden synonyymina. ”Jos mittasuhteet katoavat, syntyy vapauden kauhu, kaoottinen

ajatus pahan saastuneen kaupungin ja hyvän koskemattoman luonnon dikotomiasta. Eikö luonnosta kannattaisi puhua eräänlaisena kokemuksena”, yleisöstä ehdotetaan.

Lukemisen tilanne

Kirjallisuudentutkija Katja Seutu löytää vastuun paikan lukemisen motiiveista. ”Vastuu on siinä, mitä haemme runoudesta ja millä välineillä.” Seutu tekee väitöskirjaa roolirunoista. Hänen mielestään rooliruno onnistuu rikkomaan yksityisen ja yleisen rajapinnan. Rooliruno näyttäytyy mielenkiintoisena käsitteenä, kun sen avulla eritellään kantaaottaviksi tai osallistuviksi ymmärrettyjä ja sellaisina usein tyypistettyjä runoja. Seutu neuvoo kyselemään, miksi mikäkin runo on kirjoitettu, miksi tämä

Teksti & kuva: Mervi Ahonen